

Sommer úr

(Részlet*)

„Ennek a Sommer úrnak klausztrofóbiája van”, mondta anyám, mikor mindnyájan a vacsoránál ültünk és a zivatarról meg a Sommer úrral történt eseményről beszélgettünk. „Súlyos klausztrofóbiája van ennek a férfinak és a betegsége miatt nem tud a szobában nyugodtan megülni.”

„A klausztrofobia szigorúan véve azt jelenti”, mondta apám — „hogyan tud az ember megülni a szobában”, mondta anyám. „Ez nekem doktor Luchterhand a legapróbb részletekbe menően elmagyarázta.”

„A 'klausztrofobia' szó latin-görög eredetű”, mondta apám, „ami doktor Luchterhand előtt is bizonyára ismeretes. Két részből áll: 'claustrum' és 'phobia', ahol a 'claustrum' annyit tesz, mint 'zárt' vagy 'bezárt' — ahogy az a 'zárka' szónál is előfordul, vagy a 'Klausen' városnévnél, olaszul 'Chiusa', vagy a franciában 'Vaucluse' — ki tud még közületek olyan szót mondani, amelyben a 'claustrum' kifejezés elrejtve megtalálható?”

„Én”, mondta a nővérem, „Rita Stanglmeiertől hallottam, hogy Sommer úr mindig rángatózik. Izomrángása van; mint a sajtukukacnak, mondja Rita. Ha csak leül egy székre, már rángatózik is. Csak ha gyalogol, akkor nem rángatózik.”

„Ebben hasonlít az egyéves állatokhoz”, mondta apám, „vagy a két éves lovakhoz, akik ugyancsak rángatóznak és reszketnek és az idegességtől egész testükben remegnek, amikor például futtatásnál

* A történet első része a Pompeji 1993/3–4. számában olvasható. A részlet a szerző hasonló című művéből való. (© Patrick Süskind 1991, Diogenes Verlag AG Zürich)

első alkalommal lépnek a starthoz. A zsokék összeszedhetik minden tudományukat, hogy ilyenkor visszaránthassák őket. Ki tudja közületek megmondani, mit jelent az, hogy 'visszarántani'?"

"Hülyeség!", mondta anyám. „Nálatok a kocsiban, ott nyugodtan rángatózhatott volna Sommer úr. Hiszen az a kis rángatózás senkit nem zavart volna!"

„Félek", mondta apám, „Sommer úr azért nem szállt be hozzánk a kocsiba, mert egy sztereotípiát használtam. Azt mondtam: 'Ne kísértse meg a halált!' Egyáltalán nem értem, hogyan történhetett ez meg velem. Biztos vagyok benne, hogy beszállt volna, ha egy kevésbé elcsépeelt kifejezést használok, például..."

„Badarság", mondta anyám, „azért nem szállt be, mert klauszrofóbiája van, és azért, mert nem csak hogy szobában, de még zárt autóban sem tud ülni. Kérdezd meg doktor Luchterhandot! Amíg zárt térben tartózkodik, — legyen az autó vagy szoba —, rohamai vannak."

„Miféle rohamai?" kérdeztem.

„Talán", mondta a bátyám, aki öt évvel volt nálam idősebb és már a Grimm-testvérek minden meséjét olvasta, „talán ez éppen úgy van Sommer úrnál, mint a 'Hatan járják be az egész világot' című mese gyorsfutójánál, aki egy nap alatt körbe tudja futni az egész földet. Ha hazaér, akkor az egyik lábát bőrszíjjal le kell szorítania, mert különben még továbbrohanna."

„Természetesen ez is egy lehetőség", mondta apám. „Talán Sommer úrnak egyszerűen két láb túl sok és azért kell mindig rohangálnia. Meg kellene kérnünk doktor Luchterhandot, hogy csatolja fel neki az egyik lábát."

„Badarság", mondta anyám, „klausztrófóbiája van és kész, klausztrófia ellen pedig nincsen orvosság."

Amikor az ágyban feküdtem, még sokáig ez a különös szó motoszkált a fejemben: klausztrófia. Többször is elmondtam, nehogy elfelejtsem. „Klausztrófia... klausztrófia... Sommer úrnak klausztrófóbiája van... Ami azt jelenti, hogy nem tud megmaradni a szobájában.. és az, hogy nem tud megmaradni a szobájában. az azt jelenti, hogy mindig a szabadban kell neki rohangásznia... Mert neki klausztrófóbiája van, azért kell mindig a szabadban rohangásznia... Ha azonban a 'klausztrófia' ugyanaz. mint a 'szobában-megmaradni-nem-tudás' és a 'szobában-megmaradni-nem-tudás' ugyanaz mint a 'szabadban való rohangászás szükségessége',

akkor azonban a 'szabadban való rohangászás szükségessége' is ugyanaz mint a 'klausztofóbia'... és akkor a 'klausztofóbia' súlyos szava helyett egyszerűen azt lehetne mondani, hogy 'szabadban való rohangászás szükségessége'... De ez azt jelentené, hogy ha anyám azt mondja: 'Sommer úrnak mindig a szabadban kell rohangásznia, mert klausztofóbiája van', éppen úgy mondhatná: 'Sommer úrnak mindig a szabadban kell rohangásznia, mert neki a szabadban kell rohangásznia'...

És akkor egy kissé megszédült a fejem, és megpróbáltam ezt az eszeveszett új szót és mindazt, ami ezzel összefüggött, gyorsan elfelejteni. És elképzeltem helyette, hogy Sommer úrnak egyáltalán nincs is olyanja és szükségből sem csinálja, egyszerűen azért rohangászik mindig a szabadban, mert élvezet készteti őt a szabadban való rohangászásra, éppenúgy, mint ahogy engem is az élvezet késztetett fára mászni. Szórakozásból és kedvtelésből rohangászott Sommer úr a szabadban, így volt ez és nem másképp, és mind a kavaró magyarázatok, mind a latin szavak, amiket a nagyok agyaltak ki vacsora közben, ugyanolyan badarság, mint az a felcsatolt lábú dolog a 'Hatan járják be a világot' meséből.

De kis idő múlva Sommer úr arca jelent meg előttem, ahogy azt az ablakon keresztül láttam, az esőáztatott arc a félig nyitott szájjal és az óriási, borzadva meredő szemekkel, és azt gondoltam; nem így néz az, aki csak szórakozik, annak az embernek nem lehet ilyen arca, aki akármit is, de kedvtelésből és örömből tesz. Az néz így, aki fél; vagy az néz így, aki szomjas, és egy egész tavat is ki tudna inni a zuhogó eső kellős közepén, annyira szomjas. És megint megszédültem, és megpróbáltam minden erőmmel Sommer úr arcát elfelejteni, de minél hevesebben próbáltam elfelejteni, annál tisztábban jelent meg újra a szemem előtt: minden ráncot, minden izzadság- és esőcseppet, a legparányibb rezzenését is azoknak az ajkaknak, amelyek valamit mormolni látszottak. És a mormogás tisztább és hangosabb lett, és megértettem Sommer úr hangját, amely esengve kérte: 'Hagyjatok már engem békében! hagyjatok már, hagyjatok békében!'

És csak ekkor sikerült elterelnem a gondolataimat, a hangja segített. Az arc eltűnt, és nemsokára elaludtam.

Az osztályban volt egy Carolina Kückelmann nevű lány. Sötét szemei voltak, sötét szempillái és sötétbarna haját a jobb halántéká-

nál felcsatolva hordta. A tarkóján, és a fülcimpa és a nyak közötti piciny gödröcskében leheletnyi pihék voltak, amelyek megcsillantak a napfényben és néha a szélben egész halkan meg is rezzentek. Amikor nevetett, gyönyörű, érdes hangján, nyakát a magasba nyújtotta, fejét pedig hátra vetette és egész arca ragyogott az élvezettől és még a szemeit is egészen lehunyta. Mindig elbámultam volna ezt az arcot, és bámultam is, valahányszor csak lehetett, az órán vagy a szünetek alatt. De csak lopva tettem és úgy, hogy senki nem vette észre, még maga Carolina sem, mert alapvetően igen félénk fiú voltam.

Az álmaimban kevésbé voltam félénk. Ott kézen fogtam őt és az erdőbe vezettem és fára másztam vele. Mellette ülve egy ágon az arcába néztem, egészen közről, és történeteket meséltem neki. És nevetnie kellett, hátravetette a fejét és becsukta a szemeit, és én halkan a füle mögé és a tarkójába szuszoghattam, oda, ahol a pihék voltak. Hetente többször is voltak ilyen és hasonló álmaim. Szép álmok voltak — nem akarok panaszkodni —, de csak álmok voltak, és ahogy minden álom, ezek sem voltak valóságosan laktatóak. Mindent megadtam volna azért, csak hogy Carolina egyszer, csak egyetlen egyszer a valóságban is velem legyen, hogy a tarkójába vagy valahová máshová beleszuszoghassak... Sajnos ennek még a lehetősége sem állt fenn, mert Carolina ott lakott, ahol a legtöbb gyerek, Obernseeben, és egyedül én laktam Unternseeben. Az iskolából vezető út rögtön az iskolakapu mögött elágazott és egymástól elválva vezettek a Schulbergen lefelé, a mezőkön keresztül az erdőhöz, és mielőtt még az erdőben eltűntek volna, már olyan messze voltak egymástól, hogy Carolinát a többiektől nem tudtam megkülönböztetni. Csak a nevetése hallatszott néha át. De csak egy bizonyos időjárás esetén, déli szélben csengett felém a távolból, a földeken át az a karcos nevetés, és egészen hazáig kísért. De hát mikor fújt nálunk déli szél!

Egy napon aztán — egy szombaton — csoda történt. A szünet kellős közepén felém szaladt Carolina, megállt előttem, egészen közel, és azt mondta: „Te! Te ugye mindig egyedül mész Unternseebe?”

„Igen”, mondtam.

„Te! Hétfőn veled megyek...”

És még hozzáfűzött egy csomó magyarázatot, beszélt anyjának egy barátnőjéről, aki Unternseeben lakik, és hogy az anyja őt a barátnőjétől akarja elvinni, és hogy ő aztán az anyjával vagy a barát-

nőjével vagy az anyjával és a barátnőjével... — már nem tudom, elfelejtettem már amikor mondta, úgy meg voltam lepve, úgy el voltam kábulva a mondattól: „Hétfőn veled megyek!”, hogy bizony semmi mást nem is hallottam és nem is akartam hallani, csak azt az egyetlen, azt a csodálatos mondatot: „Hétfőn veled megyek!”

A nap hátralevő részében, sőt egész hétvégén ez a mondat csengett a fülemben, és milyen gyönyörűen csengett — ah, mit beszélek! — gyönyörűbben csengett, mint bármi, amit eddig a Grimm-testvérektől olvastam, gyönyörűbben, mint a hercegnő ígérete a ‘Békakirályban’: „A tányérocskámból fogsz enni, az ágyascámban fogsz aludni”, és számoltam a napokat, türelmetlenebbül, mint a manócska: „Ma főzök, holnap sütök, holnapután elhozom a királynő gyermekét!” Úgy képzeltem, én vagyok Szerencsés Jankó és Víg Cimbora és az Aranyhegy Királya egy személyben... „Holnap veled megyek!” —

Elő is készítettem mindent. Szombaton és vasárnap az erdőben bókászta, hogy kiválasszam a legalkalmasabb útvonalat. Mert hogy Carolinával nem a normális úton mennék, az kezdettől biztos volt. Meg kellett ismernie legtutkosabb útjaimat, a legrejtettebb látnivalókat akartam neki megmutatni. Az Obernseebe vezető útnak el kell majd halványodnia emlékezetében ama gyönyörűségek láttán, amelyeket az én, a mi közös Unternseebe vezető utunkon láthat.

Hosszú mérlegelés után egy olyan útvonal mellett döntöttem, amely az erdő széle mögött az úttól kissé jobbra kanyarodott, egy szurdokon át egy fenyőirtáshoz vezetett és onnan mohás részen keresztül egy lomboserdőhöz, mielőtt meredeken a tóhoz lejtett volna. Ez az útvonal nem kevesebb, mint hat látnivalóval volt megspékelve, ennyit akartam Carolinának megmutatni és szakavatott kommentárokkal elmagyarázni. Részleteiben a következőkről volt szó:

a) a villamossági művek egy transzformátorházikócskája, még közel az út széléhez, ahonnan állandó zümmögés hallatszott, és amelynek bejárati ajtaján egy sárga tábla lógott, rajta piros villám és a figyelmeztetés: „Vigyázat! Magasfeszültség — Életveszély!”

b) egy televény hét málnabokorral, rajtuk érett bogycók

c) egy őzetető — pillanatnyilag ugyan széna nélkül, van ott viszont egy nyálaláló hatalmas sőtömb

d) egy fa, amiről azt mesélik, a háború után felakasztotta magát rá egy öreg náci

e) egy csaknem egy méter magas és egy méter ötven átmérőjű hangyaboly, és végül, az útvonal vég- és csúcspontjaként,

f) egy csodálatos öreg tölgy, amelyet Carolinával szándékoztam megmászni, hogy egy megbízható villaágról, tíz méter magasán, felejtethetetlen kilátást élvezhessünk a tóról, és hogy hozzáhajolhassak és a tarkójába szuszoghassak.

A konyhaszekrényből kekszet loptam, a jégszekrényből egy pohár joghurtot, a pincéből két almát és egy üveg ribizlilevet. Bepakoltam mindent egy nagy cipősdobozba és vasárnap délután kivitettem a villaágra, hogy legyen elemőzsiánk. Esténként az ágyban agyaltam ki azokat a történeteket, amelyekkel Carolinát akartam szórakoztatni és megnevettetni, egyet az útra, egy másikat, majd ha a tölgyfán időzünk. Felkapcsoltam még egyszer a villanyt, az éjjeliszekrény fiókjából előkerestem egy csavarhúzó és azt az iskolatáskámba dugtam, hogy holnap, mint az én legértékesebb tulajdonomat búcsúzásul nekiajándékozhassam. Az ágyban újból átismételttem a két történetet, a lehető legpontosabban átpörgettem a holnapi nap tervezett menetét, átrágtam magam többször is az út állomásain a)-tól f)-ig, és a csavarhúzó átadásának helyén és pillanatán, rekapituláltam a cipősdoboz tartalmát, amely most már kint várt ránk az erdőben, a villaágon — soha még randevú gondosabban nem volt előkészítve! —, és végül átadtam magam a szendergésnek, az ő édes szavaitól kísérve: „Hétfőn veled megyek... hétfőn veled megyek...!”

A hétfői nap kifogástalanul szépen indult. A nap szelíden sütött, az ég tiszta volt és kék mint a víz, az erdőben füttyörésztek a rigók, és a harkályok úgy megkopogtatták a fákat, hogy köröskörül minden visszhangzott. Csak akkor, úton az iskola felé jutott eszembe, hogy az előkészületeknél egyáltalán nem gondoltam arra, hogy bizony mit kezdek majd Carolinával, ha rossz lesz az idő. Az útvonal a)-tól f)-ig katasztrófa lenne eső vagy vihar esetén — szét tépett málnabokrokkal, csúnya hangyabollyal, csuromvizes mohás úttal, a csúszástól meg nem mászható tölgyfával és lefűjt vagy átázott elemőzsiás dobozzal. Gyönyörűséggel adtam át magam ezeknek a katasztrófa képzeteknek, hiszen édesek, merthogy fölösleges gondok voltak, és éppenséggel győzelmi mámor uralkodott rajtam: Egy fikarcnyit sem törődtem az időjárással — nem, az időjárás személyesen gondoskodott rólam. Nemcsak hogy ma elkísérhettem Carolina Kückelmannt — nem, még ráadásnak az év legszebb nap-

ját is megkaptam. Szerencsegyerek voltam. A jóisten rajtam nyugtatta gyönyörködő tekintetét, személyesen. Csak most — gondoltam —, a kegyesség állapotában ki nem rúgni a hámból! Csak most nem hibázni elbizakodottságból vagy büszkeségből, nem úgy járni mint jónéhány mesehős, akiktől bizony a már biztosnak hitt szerencse mégis elfordult!

Siettem. Semmiképpen nem késhettem el az iskolából. Az órák alatt is kifogástalanul viselkedtem, úgy mint még soha, nehogy a tanár valami csekélység miatt is bezárással büntethessen. Szelíd voltam mint a bárány és roppantul figyeltem, derék, törekvő, kiváló és példás diák módjára. Carolina felé egyszer sem pillantottam, kényszerítettem magam, hogy ne, még ne, megtiltottam magamnak, szinte babonásan, mintha elveszíthetném őt egy túl korai pillantás miatt...

Amikor az iskolának vége volt, kiderült, hogy a lányoknak még egy órát bent kell maradniuk, már nem is tudom, hogy miért, kézimunkatanítás miatt vagy valami más okból. Mindenesetre csak miniket fiúkat eresztettek el. Ezt a közjátékot nem vettem tragikusan — éppen ellenkezőleg. Úgy tűnt, mint valami kiegészítő vizsga, amit ki kell állnom, és amit persze ki is állnék, és ez a Carolinával óhajtott együttlétem különös megszentelését jelentené: Egy egész órát kell még egymásra várakoznunk!

Az útelágazásnál vártam, Obernsee és Unternsee között, alig húsz méterre az iskolakapu mögött. Egy kő meredt ki a földből ezen a helyen, egy őriáskő, egy szikladarab kerek, fényes felülete. A kőnek jellegzetes, kúpalakú bemélyedése volt. Azt mesélték, hogy ez a mélyedés az ördög lábnyomát őrzi, aki mérgeiben a földre toppantott, mert a parasztok a közelben templomot akartak építeni — réges-régen. Erre a sziklára ültem, és azzal ütöttem el az időt, hogy az ördöglyukban összegyűlt pocsolyányi esővizet kimergettem az ujjammal. A nap melegen tűzött a hátamra, az ég még mindig tiszta kéken ragyogott, ültem és vártam és meregettem és semmire sem gondoltam és leírhatatlanul jól éreztem magam a bőrömben.

Aztán, végre, jöttek a lányok. Először csapatostul rohantak el mellettem, és aztán, legutolsóként, ő. Felálltam. Felém futott, sötét haja lobogott, hajcsatja a jobb halántékánál le és fel táncolt, citromsárga ruhában volt, én felényújtottam a kezem, ő megállt előttem, olyan közel, mint akkor, a szünetben, meg akartam fogni a kezét,

magamhoz húzni, a legszívesebben azonnal átkaroltam volna és megcsókoltam volna az arcát, ő pedig így szólt: „Hát te?! Te rám vártál?”

„Igen”, mondtam.

„Te! Dehát én ma nem megyek veled. Anyukám barátnője beteg, és anyukám nem megy el hozzá, és az anyukám azt mondta, hogy...”

És magyarázatok hosszú összevisszasága következett, már nem is figyeltem oda rendesen, és még kevésbé lettem volna képes mindezt megjegyezni, mert egyszerre különös üresség támadt a fejemben és rogyadozni kezdtek a lábaim, és az egyetlen, amire még emlékszem, hogy miután mondókáját befejezte, azonnyomban megfordult és Obernsee irányában elsietett, citromsárgán, vilámgyorsan, hogy még utolérhesse a többi lányt.

Leereszkedtem a Schulberggről, hazafelé indultam. Nagyon lassan mehettem, mert amikor az erdő szélére értem és gépiesen visszanéztem a már messze magam mögött hagyott Obernsee-i útra, már senkit nem láttam. Megálltam, megfordultam és egy pillantást vetettem a Schulberg hullámos domborulatára, amerről jöttem. A nap már magasan a mezők felett járt, a szélnek még az árnyéka sem vetült a fűre. A vidék olyan volt, mintha megmerevedett volna.

És akkor megpillantottam egy mozgó pontocskát. Egy pontocskát, egészen balra az erdő szélén, amely állandó mozgással jobbra haladt, az erdő széle mellett, a Schulbergen felfelé, és fönt, pontosan a gerincvonalat követve, rézsútosan délfelé. Az ég háttérkékje előtt kirajzolódott, igaz hangya kicsinységben, mégis világosan egy ember körvonala, aki odafönt gyalogolt, és ráismertem Sommer úr három lábára. Szinte óramű pontossággal, egészen apró, másodpercnyi ütemű lépésekkel haladtak előre a lábak, és a távoli pontocska — lassan, és egyúttal gyorsan, az óra nagymutatójához hasonlóan — rézsútosan áthaladt a horizonton.

Egy évvel később megtanultam biciklizni. Ideje volt, hiszen már egy méter harmincöt magas voltam, harminckét kiló, és harminckét és feles cipőket hordtam. A biciklizés viszont soha nem érdekelt túlzottan. Imbolyogva haladni mindössze két vékony keréken, ez teljesen kétségesnek, sőt félelmetesnek tűnt, ugyanis senki sem tudta nekem elmagyarázni, miért zuhan el azonnal a bicikli

nyugalmi állapotában, amennyiben nincs kitámasztva, nekidöntve valaminek vagy ha nem tartják jó erősen — és miért *nem* dől el akkor, amikor egy harminckét kilós ember ül rá és minden segítő támasz nélkül elpedálozik. Azok a természeti törvények, amelyek e csodálatos jelenség alapját szolgálták, úgy mint a forgó mozgás törvénye és különösen az úgynevezett mechanikus energiamegmara-dási tétel, annak idején számomra teljesen ismeretlenek voltak, és még ma sem igazán sikerül megértenem, és maga a kifejezés 'me-
chanikus energiamegmaradási tétel' sem túl bizalomgerjesztő, és össze is tud zavarni úgy, hogy bizseregni és lüktetni kezd az a bizonyos hely a tarkómon.

Valószínűleg nem is tanultam volna meg biciklizni, ha nincsen rá feltétlenül szükségem. Dehát feltétlenül szükségem volt rá, mert zongoraleckéket kellett vennem. És zongoraleckéket csak annál a zongoratanárnőnél vehettem, aki Obernsee másik végén lakott, és ahova gyalog több mint egy órára lett volna szükség, biciklivel viszont — ahogy a bátyám azt nekem előre kiszámította — tizenhárom és fél perc alatt oda lehetett érni.

A zongoratanárnőt, már az anyám is nála tanult zongorázni és a nővérem és a bátyám és egyáltalán az egész környéken mindenki, aki csak egy billentyűt is le tudott ütni — a templomi orgonán kezdve Rita Stanglmeier harmonikájáig — a zongoratanárnőt Marie-Luise Funkelnek hívták, ráadásul Marie-Luise *kisasszonynak*. Erre a 'kisasszonyra' helyezte a legnagyobb hangsúlyt, bár soha az életben nem láttam olyan női lényt, aki kevésbé nézett volna ki kisasszonyosnak, mint Marie-Luise Funkel. Vén volt, púpos, ráncos, kicsi fekete bajuszka nőtt az orra alatt és semmi melle sem volt. Ezt bizonyosan tudom, mert láttam egyszer kombinében, amikor tévedésből egy órával korábban érkeztem és ő az ebéd utáni sziesztáját még nem fejezte be. Ott állt óriási, vén villájának bejáratánál, egy szál szoknyában és kombinében, de nem abban a finom, bő selyemkombinében, amit a hölgyek olyan nagyon szeretnek hordani, hanem abban a testhezálló, ujjatlan pamuttrikóban, amit mi, fiúk viselünk a tornaórán, és ebből a tornatrikóból lógtak ki ráncos karjai, nyúlt ki vékony, száraz nyaka — és alatta lapos és sovány volt, mintha csirkemelle lett volna. Ennek ellenére mégis ragaszkodott — hogy úgy mondjam — a 'kisasszonyhoz' a 'Funkel' előtt, és pedig azért, mert — és ezt igen gyakran hangoztatta, anélkül, hogy valakit érdekelt volna —, mert a férfiak különben még azt hinnék,

hogy házas, holott hajadon, és az is akár maradni. Persze ez a magyarázat pusztá badarság, semmi más, hiszen olyan férfi, aki ezt az öreg, bajszos, laposmellű Marie-Luise Funkelt elvette volna, olyan férfi az egész földkerekségen nem volt.

Valójában azért hívatta magát Funkel kisasszony 'Funkel kisasszonynak', mert 'Funkel asszonynak' semmiképp nem hívhatta magát, még ha szerette volna, akkor sem, ugyanis volt már egy Funkel asszony... vagy talán úgy jobban hangzik: volt még egy Funkel asszony. Funkel kisasszony anyja. És ha előbb azt mondtam Funkel kisasszonyra, hogy vén, igazából nem tudom, hogyan jellemezhetném Funkel asszonyt: őskövület, szikkadék, csontmaradvány, fakorhadék, ősköbük... Azt hiszem, megvolt vagy száz éves. Funkel asszony olyan öreg volt, hogy azt kell mondanom, élete a legszűkebb értelemben tekinthető létezésnek, inkább hasonlított egy szekrény, inkább egy megkövesedett és preparált pillangó vagy egy törékeny, vékonynyakú, régi váza létéhez, mint a hús-vér emberi létezéshez. Nem mozgott, nem beszélt, hogy mennyit hallhatott vagy láthatott, azt nem tudom, mert csak ülve láttam, más-ként soha. Éspedig a következőképpen ült: nyáron fehér tüllruhába bugyolálva, télen fekete bársonyba burkolva, amikből apró feje teknősbékaéhoz hasonlóan meredt előre — egy támlás karosszékben a zongoraszoba legtávolabbi sarkában, egy ingaóra alatt, némán, mozdulatlanul, észrevétlen. Egészen ritka esetekben, amikor egy növendék különös alapossággal tanulta meg a leckéjét és hibátlanul eljátszotta a Czerny-etűdöket, akkor Funkel kisasszony az óra végén a szoba közepére ment, hogy átordítson a támlás karosszéknek: „Ma!” — így nevezte az anyját: 'Ma' — „Ma! Adj a fiúcskának egy kekszet, olyan szépen játszott!” És akkor a szobán át kellett menni egészen a sarokhoz, és szorosan a támlás szék elé állni és kezünket nyújtani a vén múmia felé. És Funkel kisasszony újból átordított: „Adj a fiúcskának egy kekszet, Ma!”, és akkor leírhatatlan lassúsággal előbújt valahonnan a tüllborítás vagy a fekete bársony mélyéből egy kékes, remegő, törékeny, elaggott kar, és a kar, anélkül, hogy a szem vagy a teknősbékafej követte volna, átvándorolt a karfa jobb oldalán lévő kisasztalkához, amin egy süteményestál volt, kiemelt belőle egy kekszet, legtöbbször fehér krémmel töltött, négyszögletű ostyát, aztán lassan visszavándorolt a keksszel az asztal, majd a karfa fölé és csontos ujaiból ölen át a nyitott gyermektenyérbe ejtette, akár egy darab aranyat. Előfordult

néha, hogy a gyerekkéz és a vén ujj hegye egy pillanatra összeért, és persze hogy az ember halálra rémült, amikor kemény és hullószerű érintésre számított, és helyette az meleg, sőt forró, és hihetetlenül törékeny, puhelykönnyű, illékony volt, és persze meg is borzongatott, mint kézből elreppenő madár, olyan volt az érintése. De akkor már motyoghattuk a magunk „Köszönöm szépen, Funkel asszony”-unkját, és végre kimehettünk, ki a szobából, a sötét házból, ki a szabadba, a levegőre, a napra.

Már nem is tudom, hogy mennyi idő alatt sikerült megtanulnom a biciklizés szörnyű művészetét. Csak annyit tudok, hogy magamnak köszönhetem, undorral és szorgalommal vegyest, anyám biciklijén, az erdő egy könnyű lejtésű szurdokjában, ahol senki sem láthatott gyakorlatozás közben. Az út mindkét oldala olyan sűrű és meredek volt, hogy bármikor neki tudtam támaszkodni, vagy ha nem, akkor viszonylag puhán, avarba és laza földre eshettem. És egyszercsak, sok-sok sikertelen próbálkozás után egészen váratlanul rájöttem a fortélyára. Merthogy gurultam minden teoretikus meggondolásom és mély szkepszisem ellenére, két keréken és teljesen szabadon — micsoda döbbenetes érzés és micsoda büszkeség! Háznak teraszán és a környező fűvön doktoráltam egy vizsgamenettel összegyűlt családom előtt, amiért is szüleimtől vastapsot, testvéreimtől pedig hatalmas visítást kaptam jutalmul. Ezek után bátyám bevezetett az utcai forgalmi rend legfontosabb szabályaiba, mindenekelőtt abba, hogy mindig szigorúan a jobb oldalon kell biciklizni, és a jobbot aszerint definiálta, hogy a kormány azon oldalán található a kézifék¹, és ettől kedve anyátlan árván, hetente egyszer Funkel kisasszonyhoz bicikliztem zongoraórát venni, szerda délutánonként háromtól négyig. Persze az a tizenhárom és fél perc, amit bátyám az útszakasz megtételére kiszámított, az nem rám volt szabva. A bátyám öt évvel volt nálam idősebb és versenykormányos és háromváltós bicikrije volt. Ezzel szemben én állva tekerem anyám hatalmas biciklijén. Ha egészen le is csavarták a nyeret, akkor sem tudtam egyszerre ülni és tekerni, vagy tekertem,

¹ Még ma is ehhez a hatásos definícióhoz tartom magam, ha pillanatnyi zavar állapotában már nem tudom megállapítani, merre van a jobb és merre a bal. Ilyenkor egyszerűen magam elé képelek egy kormányt, képzeletben meghúzom a kéziféket, és megint jó irányban vagyok. Olyan biciklire, amelyen a kormány mindkét oldalán van kézifék vagy — és ez még rosszabb! — csak a bal oldalán, soha nem szállnék fel.

vagy ütem, és ez rendkívül inefficiens, fárasztó, és amivel teljesen tisztában voltam, nevetséges mozgásra kényszerített: Álló helyzetben kellett a biciklit mozgásban tartanom, nekilendüléssel a nyeregbe préseltem magam, és az ingó ülésen jól szétterpesztett vagy magasrahúzott lábbal tartottam ki addig, amíg jó ütemben haladt a bicikli, hogy aztán újra a még pörgő pedálra ereszkedjem az újabb lendületvételhez. Ezzel az adagolós technikával tettem meg az utat házunktól a tó mentén, Obernseen át Funkel kisasszony villájáig, szűk húsz perc alatt, ha — bizony, ha semmi nem jött közbe! Pedig mi minden közbe nem jött. Úgy alakult ugyanis, hogy bár tudtam pedálozni, kormányozni, fékezni, fel- és leszállni stb., nem tudtam viszont előzni, és engem se lehetett megelőzni, sőt a szembejövő forgalommal sem tudtam mit kezdeni. Ha csak egy előlről vagy hátulról közeledő autó legkisebb motorzúgását meghallottam, azonnal fékeztem, leszálltam és addig vártam, amíg az autó tovább nem haladt. Ha más biciklisek jöttek velem szemben, megálltam és vártam, amíg azok túlra el nem tűntek. Ha gyalogost előztem, kicsivel mögöttem leszálltam, a biciklit tolvajfutottam mellette, és csak akkor tekertem tovább, amikor már messze magam mögött hagytam. A biciklizéshez előttem is, mögöttem is tökéletesen szabad pályára volt szükségem, valamint arra, hogy közben lehetőleg senki se bámulásson engem. És végül ott volt még félúton, Unternsee és Obernsee között Dr. Hartlaub asszony kutyája, egy undorító, apró terrier, ott kódorgott állandóan az utcán, és mindenre klaffolva rohant rá, aminek csak kereke volt. Támadásait csak úgy lehetett kivédeni, ha biciklijével a járdára hajtott az ember, ott ügyesen nekitámaszkodott a kerítésnek és keményen megfogódzkodott egy léche, felhúzott lábakkal a nyergen kuporogva, és addig várt, amíg Dr. Hartlaub asszony vissza nem hívta a bestiát. Hát nem csoda, hogy ilyen körülmények között sokszor még az a húsz perc sem volt elég, hogy magam mögött tudhassam az Obernsee másik végébe vezető utat, és így a biztonság kedvéért rászoktam arra, hogy már fél háromkor elinduljak hazulról, hogy legalább valamelyest pontosan érkezzem Funkel kisasszonyhoz.

Ha az előbb arról meséltem, hogy Funkel kisasszony alkalomadtán megparancsolta az anyjának, hogy kekszet osztogasson a növendékeinek, úgy akkor óvatosan azt is hozzáfűzhetem, hogy ez bizony csak igen ritka esetekben fordult elő. Semmiképp sem vált szokássá, mert Funkel kisasszony szigorú tanárnő volt, és nehezen

lehetett nála elérni, hogy elégedett legyen. Ha az ember felületesen tanulta meg a leckéjét, vagy a lapról olvasásnál egyik rossz hangot a másik után produkálta, akkor fenyegetően ingatni kezdte a fejét, és az egész arca elvörösödött, és a könyökével oldalba bökdösött, és ujjával dühösen a levegőbe csettingetett, végül nagy hirtelen kitört, ronda szitkokat szórva magából. Legkellemetlenebb jelene-temet vele kapcsolatban tanulásom megkezdése után egy évvel éltem át, és olyannyira megrázott, hogy még ma sem tudok rá izga-tottság nélkül visszagondolni.

Tíz percet késtem. Dr. Hartlaub asszony kutyája a kerítéshez szögezett, találkoztam két autóval, és négy gyalogost kellett mege-lőznöm. Amikor Funkel kisasszonyhoz értem, ő már vörösén ingó fejjel járt fel és alá a szobában, miközben ujjával a levegőbe csettingetett.

„Tudod, mennyi az idő?” morogta. Nem válaszoltam semmit. Nekem nem volt óráim. Az első karórámat ugyanis csak a tizenhar-madik születésnapomra kaptam meg.

„Oda nézz!” kiabálta, és a szobasarok irányába csettintett, ahol a mozdulatlanul ülő Funkel Ma fölött az ingaóra ketyegett. „Mind-járt negyed négy! Hol csavarogtál már megint?”

Elkezdtem összevissza dadogni valamit Dr. Hartlaub asszony kutyájáról, de nem engedte, hogy végigmondjam. „Kutya!” vágott a szavamba, „igen, igen kutyával játszott! Fagylaltot ettél! Ismerlek én benneteket! Állandóan Hirt asszony bódéja körül lődörögtök és semmi más nem jár az agyatokban, csak a fagyaltozás!”

Ez valami szörnyű aljasság volt! A szememre vetni nekem, hogy Hirt asszony bódéjánál fagylaltot ettem! Amikor én még zsebpénzt sem kapok! A bátyám, meg a barátai, azok csináltak ilyesmit. Az összes zsebpénzüket Hirt asszony bódéjába hordták. De nem én! Minden egyes fagylaltot úgy kellett nagy fáradsággal kikönyörög-nön anyámtól vagy a nővéremtől! Arcom verejtékével és a legna-gyobb nehézségeket is leküzdve tekertem a zongoraórára, és mégis azzal gyanúsítottak meg, hogy fagylaltot nyalva csavarogtam Hirt asszony bódéja körül! Ekkora aljasság hallatán elakadt a szavam és sírva fakadtam.

„Hagyod abba a bőgést!” vakkantotta Funkel kisasszony. „Vedd elő a dolgaid, és mutasd, mit tanultál! Biztos, hogy megint nem gya-koroltál.”

Sajnos a gyanúja nem volt egészen alaptalan. Az elmúlt héten tényleg szinte semmit sem gyakoroltam, de először is azért, mert fontosabb teendőim akadtak, másodszor meg azért, mert a feladott etűdök undokul nehezek voltak, fúgaszerű zagyvaság kánonban, de úgy, hogy a jobb és a bal kéz egymástól távol, az egyik közvetlenül itt, a másik közvetlenül ott játszik, makrancos ritmusban és szokatlan intervallumokban, és ráadásul még förtelmesen is hangzott. A komponistát Häßlernek hívták, ha nem tévedek — hogy az ördög vinné el!

Mégis azt hiszem, némi nehézség árán átpréseltem volna magam mind a két darabon, ha az odaút során ért mindenféle izgalom — legfőképpen Dr. Hartlaub asszony terrierjének támadása — és azt követően Funkel kisasszony dörgedelmei, az idegeimet nem zilálták volna szét. De így csak remegve és izzadva és könnyfátyoltól elhomályosult szemekkel ültem a zongoránál, előttem nyolcvannyalc billentyű és Häßler úr etűdjei, mögöttem Funkel kisasszony, akinek dühödt fújtatása a tarkómba csapott... — és tökéletesen megfeneklettem. Össze-vissza csináltam mindent, a basszust és a violinkulcsot, a fél és az egész hangokat, a negyed és nyolcad szüneteket, a balt és a jobbat... Az első sor végéig sem jutottam, amikor a billentyűk és a hangjegyek már a könnyek kaleidoszkópjában folytak szét, és lehanyatlottak a kezeim, és csak csendben sirdogáltam.

„Esszt mindjárt sejtettem!” sziszegte hátulról, és finom nyálpermet szitált a tarkómra. „Esszt mindjárt sejtettem. Későn jönni, fagylaltot enni és még kifogásokat is keresni, asszt tudnak az uraságok. De a leckéiket megcsinálni, asszt nem! Várj csak, kölyök! Megtanítalak én téged!” És azzal a hátam mögül előretört, legyökerezett mellém az ülőkére, megragadta mindkét kezével a jobbomat, minden egyes ujjamat külön, és püfölni kezdte velük sorban a billentyűket, úgy, ahogy azt Häßler úr megkomponálta. „Ezt ide! És ezt oda! És azt ide! És a hüvelykujjat oda! És a harmadikat ide! És ezt oda. És emezt oda!...”

És amikor a jobbal végzett, a bal került sorra hasonló módszer szerint: „Ezt ide! És ezt oda! És azt ide(!)...!”

Olyan bőszülten nyomogatta ide-oda az ujjaimat, mintha úgy akarta volna az etűdöket hangjegyről hangjegyre az ujjaimba préselni. Fájt is bizony, és vagy egy félórán át tartott. Aztán végre elengedett, becsapta a füzetet és azt prüszkölte: „Legközelebbre tudni

fogod őket, kölyök, és nem ám csak úgy lapról, hanem kívülről és allegro, különben lesz nemulass!" És aztán felkapott egy vastag, négykezes partitúrát, és a kottatartóra vágta. „És most tíz percen át Diabellit fogunk játszani, hogy végre megtanulj kottát olvasni. Jaj neked, ha egy hibát is elkövetsz!”

Megadóan bólintottam, és letöröltem könnyeimet az arcomról. Diabelli rendes komponista volt. Nem olyan fúgasintér, mint az a szörnyűséges Häßler. Diabellit egyszerű volt játszani, az együgyűségig egyszerű, és mégis mindig pompásan hangzott. Szerettem Diabellit, mégha a nővérem gyakran mondogatta is: „Aki egyáltalán nem tud zongorázni, az is el tudja Diabellit játszani.”

Játszottuk hát a négykezes Diabellit, Funkel kisasszony balra az orgonaszerű basszust, én két kézzel az unisono szopránt. Jó ideig egész kitűnően ment is minden, és egyre nagyobb biztonsággal játszottam, hálát adtam a jóistennek, hogy megteremtette Anton Diabelli komponistát, és végül olyannyira megkönnyebbültem, hogy közben egészen megfelejteztem arról, hogy a kis szonatina G-dúrban van jegyezve, vagyis ott volt az elején a Fisz előjegyzés, amely szerint a fehér billentyűkön huzamosabb ideig nem lehetett kényelmesen ide oda sétálni, bizonyos helyeken, a kotta minden további figyelmeztetése nélkül le kellett ütni egy fekete billentyűt is, és éppen azt a Fiszt, amelyik a G alatt található. És amikor az én szólamomban egyszer csak megjelent az a Fisz, nem ismertem fel, mint olyat, rögtön el is baltáztam, és helyette F-et játszottam, ami — és ezt minden zenebarát azonnal meg is érti —, kellemetlen disszonanciát eredményezett.

Hogyan történhetett, hogy másodszor is elkövettem ugyanazt a hibát, máig érthetetlen a számomra. Valószínűleg annyira figyeltem, hogy el ne kövessem, mert minden hangjegy mögött Fiszt gyanítottam, és a legszívesebben az elejétől fogva csak Fiszt játszottam volna, és szabályszerűen kényszeríteni kellett magam, nehogy a Fiszt leülsem, a Fiszt még ne, még ne... amíg... — hogy bizony, éppen azon a bizonyos helyen csak leütöttem az F-et Fisz helyett.

Pillanatok alatt rákvörös lett az arca, és rikácsolni kezdett: „Hát ez nem lehet igaz! Fiszt mondtam, a mennydörgős mennykőbe! Fiszt! Nem tudod, hogy mi az a Fisz, fafejű? Ez!” — peng-peng — és a G alatti billentyűre ütött a mutatóujjával, amelynek a vége az évtizedes zongoraóráktól már olyan laposra volt klopfolva, mint a tízpfeniges. — „Ez egy Fisz!...” — peng-peng — „Ez egy ... —” És

ekkor eltüsszentette magát. Tüsszentett, letörölte gyorsan a bajuszát említett mutatóujjával, és még rávágott kétszer, háromszor a billentyűre, miközben hangosan rikácsolt: „Ez egy Fisz, ez egy Fisz...!” Aztán előhúzta kezelőjéből a zsebkendőjét és kifújta az orrát.

Én viszont a Fiszre meredtem és elsápadtam. A billentyű elülső végére egy közel körömnagyságú, majdnem ceruzavastagságú, kukacmódra bepöndörödött, zöldessárgán villódzó, nyálfrissességű takonyfikadarab ragadt, amely nyilvánvalóan Funkel kisasszony orrából származott, onnan kitüsszentve a bajuszra, a bajuszból egy törlőmozdulattal a mutatóujjra, és a mutatóujjról a Fiszre került.

„Még egyszer előről!” morogta mellettem. „Egy-kettő-három-négy...” — s elkezdtünk játszani.

A következő harminc perc életem legszörnyűbb perceihez tartozik. Éreztem, ahogy kifut a vér az arcomból, és a tarkómon végigcsurog a hideg veríték. A hajam égnek állt, füleim hol felforrósodtak, hol jéghidegekké váltak, s a végén úgy eldugultak, mintha megsüketültem volna, alig hallottam már valamit Anton Diabelli bájos dallamából, az egésztestem csak gépiesen tudtam játszani, még a kottára sem pillantottam, az ujjaim a második ismétléstől önállóan tevékenykedtek — viszont tágranyílt szemekkel meredtem a G alatti vékony, fekete billentyűre, amire Marie-Luise Funkel takonygolyója ragadt... még hét ütem, még hat... Lehetetlen volt azt a billentyűt úgy leütnöm, hogy a közepén lévő trutymóba bele ne ügyetlenkedjem... még öt ütem, még négy... de ha nem ügyetlenkedem bele, és harmadszor is F-et játszom a Fisz helyett, akkor... még három ütem — oh, jóisten, tégy csodát! Szólj valamit! Tégy valamit! Hasítsd szét a földet! Zúzd szét a zongorát! Fordítsd vissza az időt, hogy ne kelljen azt a Fiszt leütnöm!... még két ütem, még egy... és a jóisten hallgatott és nem tett semmit, pedig már itt volt az utolsó, szörnyű ütem, ami hat nyolcadból állt — ezt még ma is tudom —, a D-től futott lefelé a Fiszig, és a G alatti negyedhangban végződött... mintha az ujjaim ezen a nyolcadlépcsőn az Orkuszbá támaszkodtak volna, D-C-H-A-G... — „Most a Fiszt!” sikoltotta mellettem... és én, teljes tudatában annak, hogy mit teszek, halálmegvető bátorssággal leütöttem az F-et. —

Éppen hogy csak el tudtam rántani az ujjaimat a billentyűkről, a zongorafedél máris lezuhan, Funkel kisasszony pedig úgy kilötte magát a levegőbe mellőlem, mint a skatulyás ördög.

„Ezt szándékosan csináltad!” ordította elcsukló hangon, és oly velőtrázón, hogy süketségem ellenére is a fülemben csengett minden szava. „Ezt szánt szándékkal csináltad, te lump csirkefogó! Te taknyos, te megátalkodott! Te szégyentelen, tökök szarházi, te...”

És vadul toporzékolva rohángált az ebédlőasztal körül, amely a szoba közepén állt, és minden második szavánál az öklével dühödten rácsapott.

„De én nem hagyom ám, hogy az orromnál fogva vezess, halod-e! Nehogy azt hidd, hogy packázhatsz velem! Felhívom anyádat! Felhívom apádat! Megmondom nekik, hogy jól verjenek el, úgy, hogy egy hétig ne tudj a fenekedre ülni. Megmondom nekik, hogy büntessenek három heti szobafogsággal, és napi három órán át gyakorold a G-dúr skálát, és hozzá a D-dúrt és az A-dúrt hozzá a Fisszel és a Cisszel és a Gisszel, addig, amíg álmodból felve tudod! Megismersz te még engem, kölyök! Fogsz te még engem... legszívesebben most mindjárt... én magam... sajátkezűleg...”

És a méregtől itt elakadt a hangja, és mindkét karjával a levegőben kalimpált, és a feje már olyan lila volt, hogy azt hittem, a következő pillanatban szét fog durranni, és végül megragadott egy almát az előtte lévő gyümölcsöstáliból, felkapta, és olyan erővel vágta a falhoz, hogy az barna foltban loccsant szét az ingaórától balra, éppen az öreg mama teknősbékafeje felett.

És ekkor kísértetiesen, mintha megnyomtak volna egy gombot, a tüllhegyben megmozdult valami és a ruha redőiből előbújt az elaggott kéz, hogy automatikusan jobbra, a kekszhez vándoroljon...

Funkel kisasszony ezt egyáltalán nem vette észre, csak én láttam. Felrántotta maga mögött az ajtót, kinyújtott karral kifelé mutatott, és közben ezt rikácsolta: „Csomagold össze a dolgaid és tűnj el!” És amikor kitámolyogtam, hangosan bevágta mögöttem az ajtót.

Egész testemben reszkettem. Térdeim úgy rogyadoztak, hogy alig tudtam menni, nem hogy biciklizni. Remegő kezekkel csatoltam a kottákat a csomagtartóra és toltam magam mellett a biciklit. És miközben toltam, lelkemben a legsötétebb gondolatok forrongtak. Az, ami engem lázasan nyugtalanná tett, az, ami engem olyan izgalomba kergetett, hogy még a hideg is kirázott, az nem Funkel kisasszony mennydörgése volt; nem is fenyegetőzése, nem is valamiféle félelem. Sokkal inkább az a vérlázító felismerés, hogy az egész világ nem más, mint jogtalan, gonosz, galád aljasság. És e komisszágban a többiek voltak a bűnösök. És még hozzá mindenki.

Együttvéve és kivétel nélkül mindenki. Kezdve anyámon, aki nem vett nekem rendes biciklit, apámon, aki mindig mindent csak helyeselni tudott, bátyámon és nővéreimen, akik kajánul nevettek azon, hogy állva kellett bicikliznem; Dr. Hartlaub asszony undorító dögjön, aki állandóan molesztált, a gyalogosokon, akik eltorlaszolták az utat, úgyszólván szükségszerűen el kellett késnem; Häßler komponistán, aki a fűgáival leterhelt és megkínzott; Funkel kisasszonyon a hazug gyanúsításaival és az undorító taknyával a Fiszen... a jóistent is belevéve, bizony, még az úgynevezett jóistent is, akire ha csak *egyszer* lenne szüksége az embernek és akitől akkor esengve kér segítséget, semmi mást nem tud csinálni, mint-hogy gyáva hallgatásba burkolózik és hagyja az igaztalan sorsot beteljesedni. Mi szükségem van nekem erre az egész bagázsra, amely ráadásul még össze is esküdött ellenem! Mit érdekel engem ez a világ? E galád világban semmi vesztenivalóm nincs. Fulladjanak meg a többiek a maguk aljasságában. Kenjék oda a taknyukat, ahová csak akarják. De nélkülem! Én már nem játszom velük. Agyót mondok ennek a világnak. Én megölöm magam. És méghozzá most rögtön.

Amikor kiagtaltam ezt a gondolatot, egészen megkönnyebült a lelkem. Pusztán az elképzelés, hogy csak „meg kell válnom az élet-től” — ahogy az emberek körülírják szépen ezt a processzust —, és minden kellemetlenséget és jogtalanságot egy csapásra megszüntethetek, valami rendkívül megnyugtató és felszabadító érzéssel töltött el. Elapadtak a könnyeim. Alábbhagyott a reszketés. És újra remény költözött a világba. Csak gyorsan kell cselekedni. Azonnal. Mielőtt még mást gondolok.

Räugrottam a pedálra és elviharzottam. Obernsee közepén nem a hazafelé vezető utat válassztottam, hanem a Seestraßénál lefordultam jobbra, áttekertem az erdőn fel a dombra és egy, az iskolautat érintő földúton keresztül a transzformátorházacska irányába döcögtem. A legnagyobb fa állt ott, amelyet csak ismertem, egy hatalmas, vén vörösfenyő. Ezt a fát akartam megmászni, hogy aztán a csúcjáról leugorhassak. Nem is jutott eszembe másfajta halálnem. Pedig tudtam, hogy az ember meg is fulladhat, leszúrhatja, felakaszthatja, megfojthatja magát, vagy meghalhat elektromos árammal is — utóbbit bátyám egyszer in extenso elmagyarázott, „ebben az esetben szükséged van egy null-vezetőre is” mondta, „ez a dolog Alfája és Omegája; null vezető nélkül semmire sem

mész, különben még a villamosvezetékeken ülő madarak is azonnyomban, minden nyikkanás nélkül lepottyannának. És mégsem ez történik. És miért nem? Mert nekik nincsen null-vezetőjük. Te ráadásul — elméletileg — még egy százezervoltos magasfeszültségű vezetéken is lóghatnál, anélkül, hogy valami is történne — már ha nincs null-vezetőd.” Így a bátyám. Komplikált volt nekem mindez, elektromos áram, meg hasonlók. Azt sem tudtam, hogy néz ki az a null-vezető. Nem — részemről csak a fáról való lezuhanásról lehetett szó. Esésben már volt tapasztalatom. És a zuhanás nem ijesztett meg. Ez volt az egyetlen hozzám illő módszer, hogy az élettől megváljak.

A transzformátorházacska mellett állítottam le a biciklit és átvágtam a bozóton a vörösfenyőhöz. Olyan vén volt, hogy alul már nem is voltak ágai. Éppen ezért először egy szomszédos, kisebb fenyőre kellett másznom, és onnan függeszkedtem át. Ment aztán már minden egyszerűen. Vastag, érdes ágakon másztam égne felé, oly kényelmesen, mintha létrán lépkednék, és csak akkor álltam meg, amikor fény tört át felettem az ágak közül és a törzs úgy elvékonyodott, hogy érezhettem lágy lengését. Már csak karnyújtásnyira voltam a koronától, de akkor visszanéztem és nem láttam a lábaim alatt a talajt, csupán tűlevelek és ágak és fenyőtobozok szőnyegszerű, zöldesbarna szövedékét. Lehetetlen volt innen leugranom. Fentről, a felhők fölül úgy tűnt, mintha egy közeli, megtévesztően puha ágyba zuhannék, pedig az csak a bizonytalanba való ugrás lett volna. De én nem akartam a bizonytalanba ugrani, én látni akartam, hol, hova és hogyan esem. Az én zuhanásomnak Galileo Galilei szabadesési törvényét kellett követnie.

Vagyis megint visszamásztam a sötétebb régiókba, ágról ágra átkarolva a törzset, és közben le-lepillantgattam, hol táru fel egy lyuk a szabadeséshez. Néhány ággal lejjebb meg is találtam ideális zuhanópályámat, aknamélységű volt, nyílegyenesen vezetett le a földre, ahol aztán a fa bütykös nyúlványai elintézhetik kemény és feltétlenül halálos becsapódásomat. Csak egy kicsit kellett eltávolodnom a törzstől, és kissé az ág szélére csúsznom, még az elrugaszkodás előtt, hogy minden akadély nélkül zuhanhassak a mélybe.

Lassan térdre ereszkedtem, leültem az ágra, nekidőltem a fatörzsnek és kifújtam magam. Egészen eddig a pillanatig eszembe sem jutott, hogy átgondoljam, mi is volt az én tulajdonképpeni szándékom, olyannyira beletemetkeztem magába a kivitelezésbe.

De akkor a döntő pillanat előtt, újból gondolatok ötlöttek fel és törtek előre bennem, és én úgy irányítottam őket, miután az egész gonosz világot és minden lakóját még egyszer kategórikusan elítéltem és elátkoztam, hogy meghitt elképzelés kerekedett ki belőlük az én saját temetésemről. Oh, annak pompásnak kell lennie! Zúgnak majd a templomi harangok, zeng az orgona, Obernsee temetője alig bírja befogadni a gyászolók tömegét. Virágokon, egy üvegkoporsóban feküdnek kiterítve, fekete lovacska húzna, és semmi nem hallatszana az értem szóló keserves zokogáson kívül. Zokognának a szüleim és a testvéreim, zokognának az osztálytársaim, zokogna Dr. Hartlaub asszony és Funkel kisasszony, messziről jött rokonok és barátok zokognának, és zokogva verné mindenki a mellét és fájdalmas panaszban törnének ki és azt kiáltanák: „Ah! A mi bűnünk, hogy ez a kedves, pótolhatatlan ember már nincsen közöttünk! Ah! Bárcsak jobban bántunk volna vele és ne lettünk volna olyan gonoszok és igazságtalanok hozzá, mert akkor még most is élne ez a jó, ez a kedves, ez a pótolhatatlan, drága ember!” És a sírom széle mellett állna Carolina Kückelmann és egy csokor virágot dobna nekem és a legeslegutolsó pillanat után könnyek közt és fájdalom kínozza karcos hangján azt kiáltaná: „Ah, te kedves! Te egyetlen! Bárcsak akkor hétfőn veled mentem volna!”

Csudálatosak ezek a fantáziaképek! Kéjelegtem bennük, mindig új variációkban pörgettem le a temetést, a ravatalozástól kezdve a sírköletételig, aholis magasztaló nekrológokat mondtak rólam, és végül úgy meghatódtam saját magamon, hogy bár zokogásban nem törtem ki, a szemeim bizony könnybe lábadtak. Ez volt a legszebb temetés, amit a környékünkön valaha is láthattak, és évtizedekkel később még mindig fájdalommal fognak visszaemlékezni rá... Az a legborzasztóbb, hogy valóságosan nem vehetek rajta részt, mert akkor ugye én halott leszek. Ez pedig igen-igen sajnálatos, és nincs is mit rajta hezitálni. Nekem *muszáj* halottnak lennem a saját temetésemén. Kettőt egyszerre nem lehet: Bosszút állni a *világon* és *benne* továbbélni. Marad tehát a bosszú!

Elengedtem a fenyő törzsét. Lassan, centiméterről centiméterre az ág vége felé kúsztam, miközben jobb kezemmel még a törzsbe kapaszkodtam, de már toltam is el magamat, a ballal pedig azt az ágat karoltam át, amelyiken ültem. És elérkezett a pillanat, amikor éppenhogy csak a mutatóujjam hegyével érintettem a törzsét... és aztán már a mutatóujjam hegyével sem... és aztán oldaltámaszté-

kom sem volt, és két kézzel keményen markoltam az ágat, úgy ültem rajta szabadon mint a madár, és alattam a mélység. A legnagyobb óvatossággal néztem lefelé. Talajszint feletti magasságomat házunk magasságának háromszorosára becsültem, s mivel házunk tíz méter magas volt, én harminc méter magasan lehettem. És Galileo Galilei törvényei értelmében exakt 2,4730986 másodpercig² tartó zuhanás és 87,34 kilométeróra végsebességű becsapódás várt rám földetéréskor.³

Sokáig bámultam lefelé. Csalogatott a mélység! Csábítóan vonzott magához. Mintha intett is volna „gyere, gyere!” Mintha láthatatlan erő húzna, „gyere, gyere!” Olyan egyszerű volt. Gyermekien egyszerű. Csak egy kicsit előredőlni, csak egy egészen kicsit kimozdulni az egyensúlyból — a többi már megy magától... „Gyere, gyere!”

Igen! Akarom! Csak nem tudok dönteni, mikor! Egy nagyon biztos pillanatban, egy pontban, egy időpontban! Én nem tudom azt mondani: „Most! Most megteszem!”

Elhatároztam, hogy háromig fogok számolni, ahogy versenyfutásnál is szoktuk, vagy amikor vízbe ugrunk, és ‘háromnál’ leugrom. Levegőt vettem és számoltam: „Egy... kettő...” — És itt megint meg kellett állnom, mert nem tudtam, hogy nyitott vagy csukott szemmel ugorjak-e. Rövid gondolkodás után amellett döntöttem, hogy csukott szemmel fogok számolni, ‘háromnál’ csukott szemmel a semmibe vetem magam és csak a zuhanás megkezdésének pillanatában nyitom ki újból a szemem. Becsuktam a szemem és számoltam: „Egy... kettő...”

És ekkor az út felől kopogást hallottam. Kemény, ritmusos kopogást, „tak-tak-tak-tak”, az én számolási ritmusomhoz képest dupla tempóban, az ‘egyre’ jött egy ‘tak’, ‘egy’ és ‘kettő’ között még egy, aztán a ‘kettőre’ és a ‘kettő’ és az azt követő ‘három’ között ismét egy — egzakt módon, mint Funkel kisasszony metronómja:

² A légellenállás elhanyagolása esetén!

³ Magától értetődő, ezt a számítást a tizedes vessző utáni hetedik helyig nem akkor, a fán ülve végeztem el, hanem csak sokkal később, zsebszámológép segítségével. A szabadesési törvények akkoriban nekem egyszerű szavak voltak, ismertem őket hallomásból, de pontos jelentésüket és matematikai formuláikat még nem. Akkori számításaim csupán arra korlátozódtak, hogy meg tudtam saccolni az esési magasságot, illetve diverzens empirikus tapasztalataimra támaszkodva sejtettem, hogy az esési idő az eddigiekhez képest hosszabb, a becsapódási sebesség pedig az eddigiekhez képest sokkal nagyobb lesz.

„Tak-tak-tak-tak”. Már-már úgy tűnt, a kopogás a számolásomat akarja utánozni. Kinyitottam a szemem, a kopogás hirtelen abba is maradt, helyette viszont zizegést, ágak recsegését, irtózatot, állati lihegést hallottam — és hirtelen ott állt alattam harminc méter mélyen Sommer úr, olyannyira alattam, hogyha leugranék, nemcsak magamat, de őt is szétzúzom. Belekapaszkodtam az ágba és nem mozdultam.

Sommer úr mozdulatlanul állt és szuszogott. Mikor megnyugodott kissé a lélegzése, alább is hagyott, a fejét minden irányba ide-oda forgatta, hogy alaposan körbefürkésszen. Aztán meglapult, baloldalt a bokrok alá kémlelt, jobboldalt a cserjésbe, miként egy indián, körbeosont a fa körül, ugyanazon a helyen megállt, még egyszer körbekémlelt, még egyszer körbefülelt (csak fölfelé nem!), és miután meggyőződött arról, hogy senki nem követte és széles e vidéken teremtet lélek sem volt, három gyors mozdulattal eldobta a szalmakalapját, a botját és a hátizsákját, és mint egy ágyon, végignyúlt a földön, a gyökerek között. De nyugtot ebben az ágyban sem lelt, alighogy lefeküdt, hosszú, borzongató sóhajban tört ki — nem, ez nem is sóhajtás volt, a sóhajtásbnan már megkönnyebbülés is van, és ez inkább volt sírós nyöszörgés, mélyből feltörő, hörgő hang, amelyben kétség keveredett a megkönnyebbülés vágyával. És még egyszer ez a hajmeresztő hang, ez az esengő nyögés, akár a fájdalomtól megkínzott betegé, és újra megkönnyebbülés nélkül, megnyugvás nélkül, másodpercnyi pihenőt sem engedélyezve, mert újból felegyenesedett, a hátizsákja után kapott, heves mozdulatokkal kirángatta a vajaskenyérét, és egy lapos bádogkulacsot, és elkezdett enni, zabálni, tömte megába a vajaskenyeret, de minden harapásnál gyanakvóan újból körülkémlelt, mintha leselkedő ellenség bújt volna az erdőbe, mintha szörnyű üldöző lett volna mögötte, akit csak kevés és egyre csökkenő előnnyel tudott a háta mögött hagyni és aki bármely pillanatban előbukkanhat ezen a helyen. Pillanatok alatt felfalta a kenyeret, ivott még egy kortyot a kulacsból, és aztán megint kezdődött a lázas sietség, a pánikszerű felkerekedés. A kulacsot a hátizsákba dobta, a hátizsákot, miközben felállt, a vállára, a botot és a kalapot egyetlen mozdulattal kapta fel, és futólépésben elviharzott, lihegve, át a bozóton: zizegés, ágak recsegése, és az út felől a bot metronómszerű kopogása a kemény aszfalton: „Tak-tak-tak-tak...”, egyre halkabban.

Az ág tövébe kuporodtam, szorosan a fenyő törzséhez simulva, hogy hogyan kerülhettem oda vissza, már nem tudom. Reszkettem. Fáztam. És hirtelen semmi kedvem nem volt ahhoz, hogy a mélybe ugorjak. Az egésznet nevetségesnek tartottam. Már azt sem értettem, hogy hogyan juthattam ilyen idióta gondolatra; megölni magam egy takonygolyó miatt! Hiszen az imént láthattam egy embert, aki egész életén át a halál elől menekült.

Eltelt bizony öt-hat év is, amikor Sommer úrral újra s egyúttal utoljára találkoztam. Látni gyakran láttam ezidőben is, lehetetlen volt őt, aki mindig úton volt, nem észrevenni, valahol az országúton, a tó körüli számtalan kicsi út egyikén, a tágas réteken vagy éppen az erdőben. De számomra már nem tűnt különösnek, és azt hiszem, már senkinek sem tűnt különösnek, oly gyakran előbukkant, hogy átsiklottak felette, mint a vidék egy már túlontúl ismert inventárján, amelynek láttán már nem nagyon törnek ki csodálkozásban az emberek, és nem kiáltanak fel: „Nézd, ott a templomtorony! Nézd, ott a Schulberg! Nézd, ott megy az omnibusz!...” Mi legalábbis csak akkor, amikor apámmal vasárnaponként lóversenyre mentünk és megelőztük őt, akkor mondogattuk tréfaképpen: „Nézd, ott megy Sommer úr — a halált kísérti!”, és tulajdonképpen ezzel már nem is rá gondoltunk, hanem a mi sok-sok évvel ezelőtti jégesős élményünkre, amikor apám azt a sztereotíp kifejezést használta.

Úgy mondták, hogy a felesége babakészítő, meghalt, de pontosan már senki sem tudta, hogy mikor és hol, és a temetésén sem volt ott senki. Ő pedig már nem Stanglmeier festőmester szuterénjében lakott — ott most Rita lakott a férjével —, hanem néhány házzal odébb, Riedl halász padlásszobájában. De csak nagy ritkán tartózkodott otthon, mesélte később Riedl asszony, és akkor is csak nagyon rövid időre, hogy egyen valamit vagy hogy megigyon egy teát, aztán már rohant is tovább. Sokszor napokig nem ment haza, még aludni sem; hogy merre járt, hol töltötte az éjszakáit, hogy alvással töltötte-e egyáltalán vagy még inkább egybefolyt nála nappal és éjszaka az ide-oda rohangálás folytán — minderről senki sem tudott semmit. Nem is érdekelt senkit. Az embereknek most más gondjuk volt. Az autóikkal törődtek, a mosógépeikkel, a gyepöntőzőberendezéseikkel, de azzal már nem, hogy egy öreg különvagon vajon hol hajthatja le fejét éjszakára. Arról beszélgettek, mit hallot-

tak tegnap a rádióban vagy hogy mit láttak a tévében vagy Hirt asszony új önkiszolgáló boltjáról beszélgettek — de Sommer úrról sohasem! Sommer úr, bár alkalomadtán még fel-felbukkant, az emberek tudatában már megszűnt létezni. Sommer úr felett, ahogy mondják, elszállt az idő.

De nem feletem! Én lépést tartottam az idővel. A kor magaslatán álltam — nekem legalábbis úgy tűnt —, sőt sokszor még azt is éreztem, hogy megelőzőm a saját koromat! Megközelítőleg egy méter hetven magas és negyvenkilenc kilós voltam, és negyvenegyes cipőket hordtam. Már kishíján a gimnázium ötödik osztályába jártam. A Grimm-testvérek összes meséjét elolvastam, és hozzá a fél Maupassant-t. Már elszívtam egy fél cigarettát és két filmet is láttam a moziban egy osztrák császárnőről. És nem kellett sokáig várnom, és megkaptam a diákigazolványomat a rég óhajtott piros stemplivel „16 elmúlt”, ami feljogosított arra, hogy ne csak ifjúsági előadásokat látogathassak, és hogy „szülői és/vagy törvényes eltartói” kíséret nélkül is mászkálhassak 22 óráig nyilvános helyeken. Háromismeretlenes egyenleteket tudtam megoldani, kristálydetektort fabrikáltam, hogy foghassam a középhullámú adásokat, kívülről fel tudtam mondani a „De bello gallico” elejét és az Odüsszeia első sorát, utóbbi persze úgy, hogy soha egy görög szót nem tanultam meg. Diabellit már nem, és a gyűlölt Häßlert sem játszottam, a blues és a boogie-woogie mellett inkább olyan jónevű komponistákat, mint Haydnt, Schumannnt, Beethovent vagy Chopint, és Funkel kisasszony alkalmanként dührohamait is igen sztoikusán, titkos vigyorral túrtam el.

Fára már alig másztam. Volt ellenben saját biciklim, bátyám egykori versenykormányos és háromváltós biciklije, amivel az Unternsee és a Funkel-villa közti útszakasz régi tizenhárom és fél perces rrekordját tizenkét perc ötvenöt másodpercre, vagyis nem kevesebb mint harmincöt másodperccel javítottam — és saját karórán mérve az időt! Egyáltalán — a legnagyobb szerénységek közepe —, de kitűnő biciklis lettem, és nem csak ami a gyorsaságomat és a kitartásomat, hanem ami az ügyességemet is illeti; elengedett kormányval tekerni, elengedett kormányval kanyart bevenni, álló helyzetben vagy tövig behúzott fékkel és kontraeffektussal megfordulni, az nem volt probléma. Ráadásul menet közben még a csomagtartóra is fel tudtam állni — igaz, kissé értelmetlen dolog volt, viszont művészileg hatásos produkció, amely a mechanikus

energiamegmaradás tételébe vetett és időközben korlátlanra vált hitem ékesszóló bizonyítéka volt. A biciklizéssel szemben érzett szkepszisem tökéletesen eltűnt, elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt lelkes biciklis lettem. És a biciklizés majdnem olyan volt mint a repülés.

Persze életem eme korszakában is voltak dolgok, amelyek megkeserítették létezésemet; különösképpen a) az a körülmény, hogy nem juthattam hozzá rendszeresen egy URH-sávot is fogni tudó rádiókészülékhez, és így arra kényszerültem, hogy a csütörtök esténként tíz és tizenegy között sugárzott bűnügyi hangjátékról lemondjak, és csak másnap reggel az iskolabuszon Cornelius Michel barátom előadásában hallgathattam meg őket, inkább rosszul mint jól elmesélve, és b) az a tény, hogy nekünk nem volt tévénk. „Televízió márpedig nem lesz az én házámban”, dekretálta apám, aki ugyanabban az évben született, mint amelyikben Giuseppe Verdi meghalt, „mert a televízió aláássa a házimuzsika gyakorlatát, tönkreteszi a szemet, felbomlasztja a családi életet, és egyáltalán, általános elhülyüléshez vezet”.⁴

Sajnos anyám sem mondott ellent ezen a ponton, és így esett, hogy Cornelius Michel barátomhoz kellett mennem, ha legalább néhanapján élvezni akartam az olyan jelentős kulturális eseményeket, mint „A legeslegjobb anyukát”, a „Lassie-t” vagy a „Hiram Hollyday kalandjait”.

Ostoba módon szinte minden ilyen adás az úgynevezett esti főműsoridő előtt ment és nyolc órakor ért véget, pontosan a híradó kezdete előtt. De pontban nyolc órakor nekem otthon a vacsoránál kellett ülnöm tisztára mosott kézzel. És mivel egy és ugyanazon időben egyszerre két helyen képtelenség lenni, mindenekelőtt már azért sem, mert a két helyet hét és fél perces útszakasz kötötte össze — a kézmosásról ne is beszélve —, tévénezős kiruccanásaim rendszerint a kötelességtudat és a szenvedély közötti klasszikus konfliktushoz vezettek. Ugyanis vagy már hét és fél perccel az adás befejezése előtt elindultam hazafelé és így lemaradtam a drámai tetőpont megoldásáról, vagy maradtam a végéig, következéské-

⁴ Egyetlen nap volt az évben, amikor a tévézés nem rontotta a szemet és általános elhülyüléshez sem vezetett, éspedig azon a július eleji napon, amikor a német derbit közvetítették a Hamburg-Horn úgútőpályáról. Ezalkalomból apám a fejére tett egy szürke cilindert, és a Michel családhoz utazott Obermseebe, és ott nézte meg a közvetítést.

pen hét és fél perces késéssel érkeztem a vacsorához, és ezáltal kieszközöltem egy veszekedést anyámmal, illetve apám hosszantartó, győzedelmes fejtegetéseit a televíziózás családfelbomlasztó hatásáról. Egész egyszerűen úgy éreztem, hogy eme életszakaszom ilyen és hasonló konfliktusokkal jellemezhető. Állandóan az a *kell*, így kell, azt nem kell, emezt jobban kellene... az embertől mindig elvártak valamit, kértek, követeltek: csináld ezt! csináld azt! el ne felejtsd! ezt már elintézted? voltál már ott? miért csak most mész?... — mindig nyomás alatt, mindig feszültségben, mindig időzavarban, mindig az órát lesve. Ritkán hagyták az embert békén annak idején... De most nem akarok siránkozásba bocsátkozni és belemerülni a gyermekkoromban ért mindenféle konfliktus elmesélésébe. Inkább megdörzsölgetem a tarkómat, talán meg is ütögetem párszor azt a bizonyos helyet finoman a mutatóujjammal, mert inkább arra kellene koncentrálnom, amit bizony szívesen megkerülnék, arra az utolsó találkozásra Sommer úrral, és hogy el tudjam mesélni és hogy befejezhessem az ő történetét és ezt a történetet.

Ősszel történt, azoknak a bizonyos Cornelius Michelnél töltött tévénezős estéknek az egyike után. Az adás unalmas volt, már előre sejteni lehetett a végét, ezért már öt perccel nyolc előtt elhagytam Michelék házáat, hogy valamelyest azért pontosan érkezzem haza a vacsorára.

Már régen sötétség borult a vidékre, csak nyugaton, a tó fölött látszott egy piciny, szürkés fény az égen. Világítás nélkül tekertem, egyrészt azért, mert a lámpám egyfolytában rossz volt — vagy az égő vagy a foglalat vagy a vezeték —, másrészt azért, mert bekapcsolt dinamóval a kerék üresjáratának a teljesítménye jelentősen csökken, és ezáltal az Unternseebe vezető út ideje is több mint egy perccel megnövekszik. Világításra amúgy sem volt szükségem. Már álmomban is ismertem az utat. És ha koromfekete volt az éjszaka, a keskeny utcácska aszfaltja akkor is mindig feketébb volt, mint a kertkapusorok az egyik, a bozótos a másik oldalon; arra kellett haladnom, ahol a legfeketébbnek látszott, és biztosan jó irányban voltam.

Így száguldottam a közelgő éjszakában, a versenykormánynak hajolva, hármas sebességben, fülembé süvített az ellenszél, egyre hűvösebb lett, és nyirkos is, és itt-ott füstszag terjengett.

Majdnem az útszakasz felén — az utca ezen a helyen kissé eltávolodott a tó mellől, könnyű ívben átvezetett egy régi kavicsbá-

nyán, amögül pedig erdők magaslottak ki — leesett a bicikliláncom. Sajnos ez igen gyakori defektje volt a különben még kifogástalanul működő sebességváltómnak; mindennek egy kinyúlt rugó volt az oka, amely már nem adott elég feszességet a láncnak. Délutánokat szerelgettem már miatta, de nem sikerült megoldanom a problémát. Tehát megálltam, leszálltam és a hátsókerék fölé hajoltam, hogy a fogaskerék és az abroncs közé szorult láncot ki tudjam rángatni, és hogy azt a pedál óvatos tekerésével újból visszaengedjem a fogaskerekekre. Olyan gyakori ez a procedúra, hogy minden nehézség nélkül, már sötétben is meg tudtam vele birkózni. A kellemetlen csak az, hogy minden ehhez hasonló esetben az ember keze iszonyúan bemocskolódik. És ezért mentem át, miután a láncot visszaszereltem, az utca másik, tó felé eső oldalára, hogy megtöröljem a kezemet egy juharfa nagy, száraz leveleivel. Mikor az ágakat félrehajtottam, szabad kilátás nyúlt a tóra. Nagy, fényes tükörhöz hasonlított. És a tükör szélén ott állt Sommer úr.

Először azt hittem, hogy nincsen rajta csizma. De aztán észrevettem, hogy csizmaszárig áll a vízben, néhány méterre a parttól, nekem háttal, nyugat felé, a másik partra tekintve, ahol a hegyek mögött még látszódott a halványsárga fény utolsó csíkja. Úgy állt ott, mint egy levert cölöp, egy sötét sziluett a tó fényes tükre előtt, hosszú, hullámvonalú botját a jobbájában tartva, fején a szalmakalap.

És aztán hirtelen megmozdult. Lépésről lépésre, minden harmadik lépésnél a botot előredöfve és lódítva egyet magán haladt Sommer úr egyre beljebb a tóba. Ment, mintha földeken váгна keresztül, a rá jellemző célirányos sietséggel, a tó közepe felé, nyílegyenesen nyugatnak. A tó sekély ezen a helyen, csak egész lassan mélyül. Miután húsz métert megtett, Sommer úrnak a víz épp csak a csípőjéig ért, és amikor a mellkasáig emelkedett, már egy kőhajításnyira volt a parttól. És ment tovább, ha lassította is a víz az iramát, akkor is feltartóztathatatlanul, egy pillanatig sem tétoválva, konokul, szinte már mohón, hogy legyőzhesse az őt akadályozni merészleő víztömeget. Végül eldobta a botját és a karjaival evezett tovább.

Álltam a parton és bámultam utána kikerekedett szemekkel és tátott szájjal, azt hiszem, úgy nézhettem ki, mint akinek éppen egy izgalmas történetet meséltek el. Nem rémültem meg, sokkal inkább megdöbbenett a látvány, lebilincsel, anélkül persze, hogy a történetek iszonyatát rögvest megérthettem volna. Először azt gondol-

tam, hogy csak ott álldogál és keres valamit a vízben, amit talán elveszített; dehát ki álldogál csizmástól a vízben, miközben keres valamit? Aztán, amikor nekiindult, azt gondoltam: akkor talán fürdőt vesz; dehát ki vesz fürdőt teljes öltözetben, éjszaka, októberben? És végül, amikor egyre mélyebb és mélyebb vizekre ért, az az abszurd gondolatom támadt, hogy talán gyalog akarja átszelni a tavat — nem ám úszva: egy pillanatig sem gondoltam úszásra, Sommer úr és az úzás, az két külön fogalom, nem: gyalog fog átkelni, a tó alján rohan át, száz méterrel a víz alatt, öt kilométer a másik partig.

Most már válláig ért a víz, most nyakig... és nyomult tovább előre, tovább, a tó belsejébe... és ott még egyszer kiemelkedett a vízből, biztosan a fenék egyenetlensége miatt még egyszer a válláig ért a víz... és ment tovább, és egyre mélyebbre merült, nyakig, az ádámcsutkájáig, az ajkáig... — és csak most kezdtem el sejteni, mi is történik, de nem mozdultam, nem kiabáltam: „Sommer úr! Álljon meg! Vissza!”, nem rohantam segítségért, nem néztem mentőcsónak, tutaj, gumimatrac után, bizony, még csak egy szempillantásnyi időre sem vesztettem el szemem elől fejének apró pontocskáját, amely ott kinn a távolban egyre süllyedt.

Egyszer csak eltűnt. A szalmakalap úszott a vizen. Borzalmasan hosszú idő elteltével, talán fél, talán egy egész perc után még néhány buborék tört a felszínre, aztán megint semmi. Csak az a nevetséges szalmakalap úszott egész lassan délnyugat felé. Néztem utána, sokáig, míg az alkonyodó messziségben végleg el nem tűnt.

Két hét telt el, mire valakinek feltűnt Sommer úr eltűnése. Éspedig Riedl halász feleségének tűnt fel elsőként, mert már aggódni kezdett a padlásszobáért járó havi lakbér miatt. Miután Sommer úr újabb két hét elmúltával sem került elő, Stanglmeier asszonnyal tanácskozott, aki pedig Hirt asszonnyal tanácskozott, aki pedig a vevőit kérdezgette. De mivel senki sem látta Sommer urat, és senki sem tudott mit mondani tartózkodási helyét illetően, Riedl halász úgy határozott további két hét elteltével, hogy bejelenti a rendőrségnek Sommer úr eltűnését, és egy héttel később meg is jelent az újság helyi hírei között a rövid felhívás egy ősrégi útlevélkép társaságában, amin persze senki emberfia nem ismerte volna fel Sommer urat; a kép mint fiatalembert ábrázolta, sűrű fekete hajzattal, karakán pillantással és bizakodó, majdhogynem hetyke mosollyal

az ajkán. És a fotó alatt első alkalommal volt olvasható Sommer úr teljes neve: Maximilian Ernst Aegidius Sommer.

Ezért aztán a faluban rövid időre megint beszédtema lett Sommer úr és az ő eltűnése. „Teljesen megőrült”, mondták néhányan, „biztos eltévedt és most nem talál haza. Valószínűleg már azt sem tudja, hogy hívják és hogy hol lakik.”

„Tálán kivándorolt”, mondták mások, „Kanadába vagy Ausztráliába, mert a klausztrofóbiájával nálunk Európában már túl szűken érezte magát.”

„Eltévedt a hegyekben és egy szakadéokban halálra zúztta magát”, mondták ismét mások.

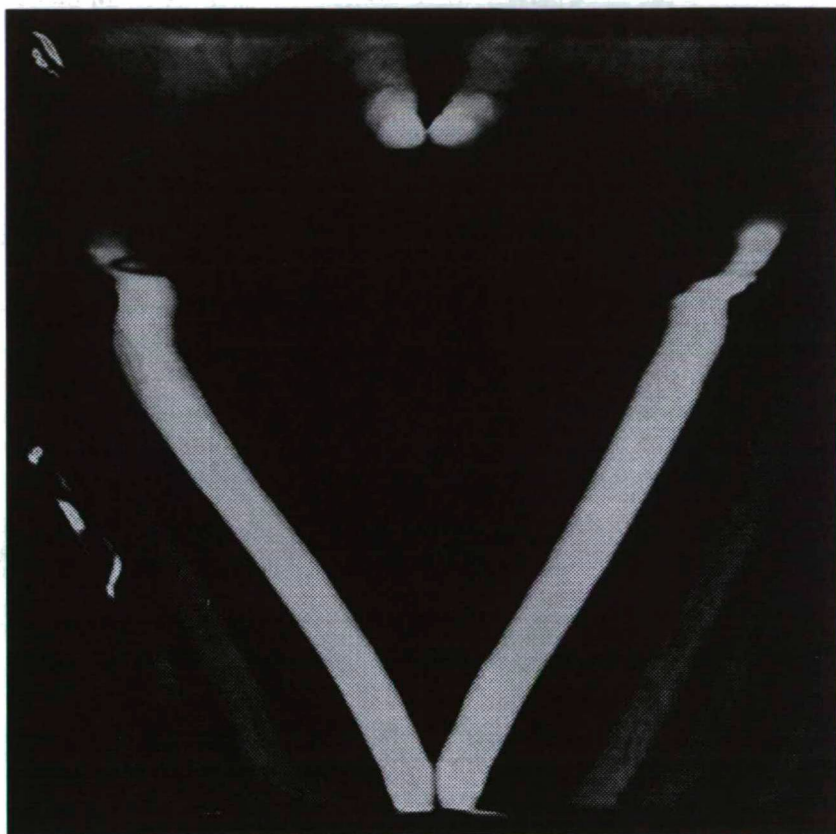
A tóra nem ment ki senki. És mielőtt még az újság megsárgult volna, Sommer urat az emberek elfelejtették. Egyébként sem hiányzott senkinek. Riedl asszony összepakolta a dolgait a pince egy sarkába, és a szobát azontúl nyári vendégeknek adta ki. De soha nem azt mondta: „nyári vendégek”, az túl bizarrnak tűnt volna neki. Azt mondta: „városiak” vagy azt: „túristák”.

Én pedig hallgattam. Egy szót sem szóltam. Még azon az estén sem, amikor alapos késéssel értem haza, és végig kellett hallgatnom a televíziózás bomlasztó hatásáról szóló szemrehányásokat; már akkor sem meséltem semmit arról, amiről pedig mindent tudtam. És később sem. Sem a nővéremnek, sem a bátyámnak, sem a rendőrségnek, még Cornelius Michelnek sem szóltam egy árva szót sem...

Nem tudom, mi készítetett erre az állhatatos és hosszan tartó hallgatásra... de az biztos, hogy nem a félelem, nem bűn és nem is valamiféle rossz lelkiismeret. Sokkal inkább az emlékezés: arra a nyögésre az erdőben, azokra a remegő ajkakra az esőben, arra a könnyörgő mondatra: „Hát hagyjatok már engem békében!” — és annak az emléke, ami már akkor hallgatni kényszerített, amikor a vízben láttam elmerülni Sommer urat.

*Ambach am Starnberger See
Bochum–Szeged*

*Patrick Süskind
Fordította: Bombitz Attila*

Gyarmati Ágnes munkája